

לכבוד משפחת בעלז

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

התנשאות הארץ על פני המים

חלק א

א לְדָוָה, מְזִמּוֹר:

לֵה', הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהָ; תִּבְּלֵ, וַיִּשְׁבֵי בָהּ.

ב כִּי-הוּא, עַל-יַמִּים יִסְדָּהּ; וְעַל-נְהָרוֹת, יִכּוֹנְנֶהָ

חלק ב

ג מִי-יַעֲלֶה בְּהַר-ה'; וּמִי-יִקּוּם, בְּמָקוֹם קִדְשׁוֹ.

ד נָקִי כַפַּיִם, וּבֵר-לֵבָב:

אֲשֶׁר לֹא-**נִשְׂא** לְנִשְׂוֹא נַפְשִׁי; וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה.

ה **יִשְׂא** בְּרָכָה, מֵאֵת ה'; וְצִדְקָה, מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ.

ו זֶה, דוֹר דְּרָשׁוֹ; מִבְּקִשֵי פְּנִיָּה יַעֲקֹב סָלָה.

העלייה אל ההר

חלק ג

ז **שְׂאוּ** שְׁעָרִים, רְאשֵׁיכֶם, וְהַנְּשִׂאוּ, פִּתְחֵי עוֹלָם

וַיִּבְאוּ, מֶלֶךְ הַכְּבוֹד.

ח מִי זֶה, מֶלֶךְ הַכְּבוֹד:

ה', עֲזִיז וְגִבּוֹר; ה', גִּבּוֹר מִלְחָמָה.

ט **שְׂאוּ** שְׁעָרִים, רְאשֵׁיכֶם, וְשִׂאוּ, פִּתְחֵי עוֹלָם;

וַיִּבְאוּ, מֶלֶךְ הַכְּבוֹד.

י מִי הוּא זֶה, מֶלֶךְ הַכְּבוֹד:

ה' צְבָאוֹת-- הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סָלָה.

הזדקפות השערים

מזמור זה בספר תהילים פותח בשבחו של האל בורא העולם ואדון כל הארץ. וממשיך לתאר את העלייה למקדש ה' בירושלים. למעשה, חז"ל מציינים שהמזמור חובר בעת שדוד קנה את גורן ארונה היבוס, המקום שהו נבנה לאחר מכן בית המקדש (שמואל ב כ"ד, כה). כיום נוהגים בקהילות רבות לומר מזמור זה שעינינו מקדש ה' בירושלים, כשמחזירים את ספר התורה להיכל לאחר קריאת התורה, כיוון שארון הקודש בו נמצא ספר התורה,

הוא כנגד קדש הקדשים שבו היה ארון הברית. נוסף על כך ראשיתו של המזמור רומזת לתיאור היום הראשון של בריאת העולם בספר בראשית והוא המזמור שנבחר "לשיר של יום" ביום ראשון בשבוע. המזמור בנוי משלושה חלקים כפי שהראנו בראשית הדף. שלושת החלקים מאוחדים תחת הכותרת של "העליה אל המקדש". המילה "נשא" חוזרת במזמור שש פעמים, וגם המבנה של שאלות ותשובות חוזר על עצמו שלוש פעמים לאורך המזמור. לאחר עיון ראשוני מה לדעתכם הקשר בין שלושת חלקי המזמור?

חלק א - האל כבורא העולם (פסוקים א-ב)

1.

מזמור זה מתחיל בכותרת המוכרת "לדוד מזמור": ל - דוד, מזמור. המונח "מזמור" מופיע 57 פעמים בהתחלות של פרקים בספר תהילים. אבל אינו מופיע במקומות אחרים בתנ"ך, וגם לעולם אינו מופיע בתוך פרקי התהילים עצמם אלא רק בכותרותיהם. מה משמעות כותרת זו? במיוחד כאשר אנו מביאים בחשבון את הסדר ההפוך שמופיע בתחילת הפרק הקודם פרק כ"ג "מזמור לדוד": מזמור של דוד.

עיינו במדרש המעיין בכמה כותרות בספר תהילים. איזו תובנה עולה מהמדרש לגבי המזמור שלנו? **מדרש תהלים (בוכר) מזמור כד:** שנו רבותינו כל פרשה שאמר דוד בספר תהילים, כנגד עצמו וכנגד כל ישראל אמרה, כל פרשה האמורה בלשון יחיד, כנגד עצמו אמרה, ובלשון רבים כנגד כל ישראל, וכל מקום שנאמר למנצח בנגינות, אינו אלא לעתיד לבא, וכל מקום שנאמר מזמור לדוד, היה מנגן, [אחר כך היתה שורה עליו רוח הקדש, לדוד מזמור היתה שורה עליו רוח הקדש ואחר כך היה מנגן]. משכיל לדוד, על ידי תורגמן. שיר מזמור, על ידי משוררים. וכל כך למה, לפי שאין רוח הקודש שורה לא מתוך עצלות, ולא מתוך עצבות, לא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, לא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה, שנאמר ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו (רוח) ה'.

2.

לאחר הכותרת, באות שתי הכרזות מקבילות. אם שני חלקי הפסוק הם נרדפים, מה משמעות החזרה של החלק השני על החלק הראשון? האם תוכלו למצוא הבדלים בין המילה "ארץ" לבין המילה "תבל"? ראו גם את פירושיהם של רש"י והמלבי"ם:

א. רש"י תהלים פרק כד פסוק א: לה' הארץ - ארץ ישראל, תבל - שאר ארצות.

ב. מלבי"ם תהלים פרק כד פסוק א: לה' הארץ ומלואה הוא כלל כדור הארץ, וגם תבל וישובי בה הוא החלק המיושב, ומפרש נגד מ"ש לה' הארץ ומלואה.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

3.

שאלה דומה יכולה להישאל גם על פסוק ב בו חוזרות המילים "ימים" ו"נהרות". המלבי"ם מפרש זאת כך: **מלבי"ם תהלים פרק כד פסוק ב:** כי הוא על ימים יסדה, שתחלה היתה הארץ כולה מכוסה במים וצוה ה' שיקוו המים אל הימים ועי"כ נתיסדה היבשה, ונגד מ"ש תבל ויושבי בה כי על נהרות יכוננה, שגמר בנין הארץ שתהיה ראויה לישוב בני אדם היה ע"י הנהרות שע"כ ימצאו מים ויכוננו עיר מושב.

חלק ב - מי ראוי לעלות אל הר ה' (פסוקים ג-ו)

החלק השני של המזמור בנוי ממבנה של שאלה ותשובה, כמוהו גם החלק השלישי. עיינו בשאלה המופיעה בראש מזמור ט"ו ומצאו הקבלות והבדלים למזמורינו.

4.

לאיזה "מקום" מתייחס המזמור? הביטויים "הר ה'" ו"מקום קודש", מופיעים מספר פעמים בתנ"ך. עיינו בישיעהו ל', כט; שמות כ"ט, לא וויקרא ו', ט, האם לאחר העיון ניתן להבין לאיזה מקום התכוון בעל המזמור?

5.

מה לדעתכם ההבדל בין האדם הקם לבין האדם העולה? האם מדובר באותו אדם אבל בשלבים אחרים של עליה במסעו? או האם הפסוק מתכוון לשני טיפוסים שונים של עולי רגל.

חלק ג - פתיחת השערים וביאתו של מלך הכבוד (פסוקים ז-י)

6.

הביטוי "מלך הכבוד" מופיע חמש פעמים בפסוק קצרה זו, ואינו מופיע בשום מקום אחר בכל התנ"ך. מה משמעות הפסוק? ראו גם מלכים א ה', יא.

7.

מה לדעתכם המשמעות של פסוק י', שהינו חזרה כמעט מוחלטת של פסוק ח'? מה משמעות המילה הנוספת בתחילת פסוק י', וכיצד התשובה הסופית בסוף פסוק י' מספקת את השערים?

8.

ישנן מספר פרשנויות שונות שהוצעו על ידי חז"ל ומפרשים לשאלת ההבדל בין פסוק ח' לפסוק י'. עיינו בתשובות המובאות לעיל ונסו להכריע איזו פרשנות הכי מתאימה למזמורינו.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

א. תלמוד בבלי מסכת שבת דף ל עמוד א: כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים, דבקו שערים זה בזה. אמר שלמה עשרים וארבעה רגלות ולא נענה. פתח ואמר: שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד, והטו בתריה למיבלעיה, אמרו: מי הוא זה מלך הכבוד? אמר להו: ה' עזב וגבור. חזר ואמר: שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה ולא נענה. כיון שאמר ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך - מיד נענה.

ב. רד"ק תהלים פרק כד פס' א: לדוד מזמור. זה המזמור חיברו דוד שיאמרו אותו כשיכניסו הארון לבית קודש הקדשים. והיה זה אחר שהעלה עולה בהר המוריה ונגלה אליו המקום וידע כי שם יהיה בית ה'.

הרחבה - שי עגנון מתוך ספרו "תמול שלשום"

"מקום אחד יש בירושלים שאני הולך לשם פעם אחת בשנה בחג השבועות, וזהו קברו של דוד המלך, לפי שדוד המלך חביב עלי מכל היהודים שבעולם. מלך אדיר שהיה טרוד כל הימים במלחמות עם כל הרשעים, ואף היהודים להבדיל היו בוודאי מטרידים אותו הרבה, ואף על פי כן היה לוקח לו זמן לנגן בכינור ולעשות מזמורים בשביל כל העלובים והנדכאים - מלך זה היאך לא אוהב אותו. . . . הולך לי ומהרהר לי במלך ישראל, היאך היה נוטל כינורו ומנגן לו, ודרך הילוכי בת קולם של אותם הניגונים המתוקים שעשה מהם תהלים ממתיקה לי את דרכי!"

◀ ציור מתוך האתר של מכון המקדש של עולי הרגל העולים להר ה'.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555